

حضرت معصومه سلام الله عليها چشم و چراغ مردم قم

بسم الله و باذن وليه

۱) فاطمه معصومه سلام الله عليها کیست؟

اول ذیقعده سال 173 هجری قمری بود (25 سال از تولد حضرت امام رضا علیه السلام) ، که نکو گوهری دیگر از نسل رسول الله صلی الله و علیه و آله و بانویی نمونه و دختری زینب گونه از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام و نجمه خاتون سلام الله و علیها به دنیا آمد.

تنها ده سال داشت که پدر بزرگوارش را از دست داد و یتیم شد. از آن پس تحت مراقبت برادرش امام رضا علیه السلام قرار گرفت. با آغاز خلافت مأمون این خلیفه مکار عباسی ، او نیز همانند اسلاف غدارش برای مقابله بانفوذ روبه گسترش تعالیم امامان معصوم و اهل بیت (ع) عصمت و طهارت بر دل های مشتاقان و جلوگیری از انسجام سیاسی شیعیان حضرت علی (ع) به ترفندی دیگر متوسل شده و امام رضا (ع) را به پایتخت خود « مرو » دعوت نمود. امام با اکراه این دعوت را پذیرفتند و بدون این که کسی از بستگان و اهل بیت (ع) خود را همراه ببرند به سوی « مرو » حرکت نمودند. حضرت فاطمه معصومه (ع) در سال 201 هـ ق ، يك سال پس از ورود امام رضا (ع) به مرو ، با چهار تن از برادران و گروهی از برادرزادگان به سوی خراسان حرکت نمودند و چون این کاروان کوچک به حوالی ساوه رسید عده ای از دشمنان اهل بیت (ع) به دستور مأمون عباسی راه را بر آنان بستند و در يك درگیری نابرابر همه برادران و تقریباً اکثر مردان همراه کاروان را که حدود 23 نفر بودند به شهادت رساندند. حضرت معصومه (س) از شدت رنج و تأثر روحی بیمار گردید و بنا بر قولی حضرت را مسموم کردند .

از همراهان خود پرسید؛ مسافت این جا تا قم چقدر است. پاسخ را گفتند. در این هنگام به یاد خبری از پدرش افتاد. لذا فرمود: مرا به قم ببرید که از پدر بزرگوارم بارها می شنیدم که قم مرکز شیعیان ماست. بدین ترتیب باقیمانده افراد کاروان به جای رفتن به « مرو » به جانب قم تغییر مسیر داده و در 23 ربیع الاول سال 201 هـ ق وارد قم شدند.

مردم ، به استقبال آن حضرت آمدند و پروانه وار و مشتاقانه ایشان را در میان گرفتند. در پیشاپیش آنان شخصیت برجسته شهر ، موسی بن خزرج اشعری حرکت نمود و افسار شتر آن حضرت را به دست گرفته و افتخار می کرد تا آنکه به درخواست او ، حضرت در منزلش اقامت نمود.

بیماری حضرت که از غم هجران برادر و شهادت و مظلومیت دیگر برادران و همراهان و یا سَمِّي که به ایشان داده شده است ، هفده روز ادامه یافت و ایشان بهتر از هرکس به حال خود و کوتاهی عمرش آگاه بود ، روزهای آخر عمر را به عبادت و راز و نیاز با معبود یگانه مشغول بود.

سرانجام در روز دهم ربیع الثاني و « بنا بر قولی دوازدهم ربیع الثاني » سال 201 هجری پیش از آن که دیدگان مبارکش به دیدار برادر روشن شود ، در دیار غربت و با اندوه فراوان در سن 28 سالگی دیده از جهان

ب) حضرت معصومه سلام الله عليها از چه مقامات معنوي برخوردار بودند؟

شمه اي از فضائل و مناقب آن حضرت از اين قرارداد :

1- شرافت خانوادگي :

يکي از عاليترين فضائل آن احوضرت بنتنلساريسولابشالله به (يعنى وحي" وو رسالبتت و وللماملتت
سرچشمه ساير فضائل و کمالات معنوي و روحاني آن بزرگوار مي باشد که زندگي در جوار امامان معصومي
همچون " موسي بن و " جعفرعلي بن موسي الرضا
ع) و بهره مند بودن از تعاليم عاليه آن رهبران راه نور و سعادت
اساسي در تعالي روح و تکامل درجات علمي و عملي آن حضرت بوده است. بنابراین مي توان آن حضرت را
الگو و نموداري از فضائل اهل بيت (ع) دانست .

2- عبادت آن حضرت :

هدف از خلقت انسان چيزي جز عبادت و بندگي خداوند متعال نيست:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

جن و انس را بيا فريديم جز براي اين که عبادتم کنند. (و از اين طريق تکامل يافته و به من نزديک شوند)

آنان که به اين هدف پي بردند در راه رسيدن به عاليترين مرتبه آن که حصول يقين و اطمينان و نفس
مطمئنه شدن است ، سر از پا نمي شناسند و بهترين ساعات زندگي خود را زمان عبادت و راز و نیاز به درگاه
ذات بي نیاز مي دانند و در خلوت شب سرير استان دوست مي نهند و راز دل با محبوب خويش مي گویند و
عاشقانه با او به گفتگو مي نشينند و به اين آرزو زنده اند که در حال نماز و راز و نیاز به ملاقات حق بشتابند و
مخاطب حضرتش قرار گيرند که :

يا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً

سوره مبارکه فجر ، آيه 28- 27

اي روح آرامش يافته به سوي پروردگارت برگرد در حالي که هم تو از او خشنودي و هم او از تو خشنود
است ."

يکي از عاليترين نمونه هاي عبادت و بندگي خدا از خاندان ولايت و امامت ، کریمه اهل بيت فاطمه معصومه
(ع) است. او که عبادت و شب زنده داري هفده روزه اش در واپسين روزهاي عمر شريفش ، گوشه اي از
يك عمر عبوديت و خضوع و خشوع آن زاده عبد صالح خدا در برابر ذات پاك الهي است و اين بيت الثورو معبد

و محراب به یادگار مانده آن صبیحه الله است که- از برکات راز و نیازهای شبانه آن بضعه موسی (ع) - تا دامنه قیامت هدایتگر و الهام بخش بندگان عاشق عبادت و ولایت می باشد و چه خوش سروده اند اهل ذوق که :

این جایگاه که آنقدر منور است این سجده گاه دختر موسی بن جعفر است

بر سر در آن مکان مقدس این دو بیت به چشم می خورد که:

شده بنیاد این کاخ منور به پاس دختر موسی بن جعفر

عبادتگاه معصومه است اینجا کز اینجا قم شرافت یافت دیگر

3- عالمه و محدثه اهل بیت (ع) :

در فرهنگ اسلامی محدثان راستین همواره از حرمت و منزلت ویژه ای برخوردار بوده اند؛ محدثان و راویان در حفظ و حراست از گنجینه های معارف و ارزش های دینی و ذخایر گرانمایه مکتب تشیع و رشد و تعالی فرهنگ غنی اسلامی نقش اول را داشته اند و حامل ودایع و امانت های گرانقدر الهی و رازدار اسرار آل رسول بوده اند یکی از والاترین عناوینی که نشان دهنده بلندی مرتبه علم و آشنایی کریمه اهل بیت (ع) با معارف بلند اسلام و مکتب حیاتبخش تشیع است؛ محدثه بودن آن حضرت می باشد که بزرگان علم حدیث احادیث و روایات رسیده از آن حضرت را در کتابهای خود نقل نموده اند، روایاتی که به خاطر داشتن مضمونی ولایی خود شاهد صدقی بر ولایت محوری بودن آن محدثه آل طه و عالمه آل محمد (ص) می باشند که در جای خود این روایات ذکر خواهند شد.

4- او معصومه است :

گرچه مقام عصمت از گناه و مصون بودن از لغزشها " در عین قدرت برخط" مقامی است خاص انبیاء عظام و اوصیاء آنان به ویژه چهارده معصوم پاک (ع)؛ ولی بودند کسانی که به دلیل طاعت و بندگی مخلصانه پروردگار و اطاعت و پیروی کامل از رهروان راه پاک و وارستگی به درجه ای از تقوی و طهارت روحی رسیدند که از معاصی و رذایل اخلاقی دور مانده و دامن روح و جان خویش را از ناپاکی ها زدودند. فاطمه معصومه (ع) که خود پرورش یافته مکتب ائمه طاهربین (ع) و یادگار صاحبان آیه تطهیر است، نمونه عالی از طهارت و پاکی است به گونه ای که خاص و عام او را بعنوان معصومه شناخته اند تا بدانجا که بعضی از بزرگان ایشان را فردی برخوردار از طهارت ذاتی و تالی تلو معصومین (ع) دانسته و حضرت رضا (ع) به ایشان لقب معصومه داده و فرمود:

مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ يَوْمَ كَمَنْ زَارَنِي

کسی که "فاطمه معصومه" را در قم زیارت کند مثل آن است که مرا زیارت کرده باشد.

و در یکی از فرازهای زیارت غیر مشهوره حضرت آمده است:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الطَّاهِرَةُ الْحَمِيدَةُ الْبِرَّةُ الرَّشِيدَةُ الثَّقِيَّةُ الثَّقِيَّةُ

سلام بر تو ای بانوی پاک و ستایش شده، نیکوکردار و هدایت شده، برهیزگار وارسته."

5- کریمه اهل بیت (ع) :

انسان در اثر عبادت و بندگی خداوند متعال می تواند به جایی برسد که مظهر اراده حق و واسطه فیض الهی گردد؛ این ثمره عبودیت و اطاعت کامل از ذات اقدس الهی است چنانچه خود در حدیث قدسی می فرماید:

يَا بَنَ آدَمَ إِنَّا أَقُولُ لِلشَّيْءِ كُنْ فَيَكُونُ ، أَطْعَمَنِي فِيمَا أَمَرْتُكَ أَجْعَلُكَ تَقُولُ لِلشَّيْءِ كُنْ فَيَكُونُ

مستدرک الوسائل ، ج 2 ، ص 298.

امام صادق (ع) هم می فرماید :

الْعُبُودِيَّةُ جَوْهَرَةٌ كُنْهَهَا الرَّبُّوِيَّةُ.

بندگی خداوند گوهری است که نهایت و باطن آن فرمانروایی بر موجودات است.

مصباح الشریعه ، باب 100.

اولیاء خداوند متعال که در راه بندگی و اطاعت گوی سبقت را از دیگران ربوده و این راه را خالصانه پیموده اند هم در زندگی پر برکت خویش و هم بعد از آن ، منشأ کرامات و عنایاتی بوده اند که آثار یک عمر اخلاص و وارستگی آنهاست و از دیر زمان قدس فاطمی منشأ هزاران کرامت و عنایت ربّانی بوده است و چه قلب سرشار از امید به فضل و کرم الهی و چه دست های تهی که سرشار از رحمت ربوبی و چه انسانهای بریده از همه جا و نا امید از همه کس که با دلی شاد و روحی پیوسته به ابدیت از درگاه پر فیض و کرم این کریمه اهل بیت (ع) برگشته و برای خود زندگی بر اساس ایمانی مستحکم به ولای اولیاء حق ، بنا نهادند . این ها همه ، نشانه بزرگی و عظمت روح آن بنده شایسته و پیوسته به منبع فیض و کرم بی پایان خدای فیاض و کریم است

6- مقام شفاعت آن حضرت :

شگّی نیست که داشتن حقّ شفاعت و رسیدن به این مقام عظیم ، شایستگی لازم را می طلبد چرا که خداوند شفاعت کسانی را می پذیرد که مآذون و مجاز از طرف او باشند:

يَوْمَئِذٍ لَاتُنْفَعُ الشِّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ

روز قیامت شفاعت کسی فایده نبخشد جز آن که خدا اجازه شفاعتش داده باشد.

طه ، آیه 109.

و این اذن به کسانی داده می شود که به مرتبه عالی از قرب الهی و بندگی خالصانه پروردگار رسیده باشند که در رأس آنها انبیاء و ائمه هدی و معصومین و (بعد از) آنها این بندگان معنوی خویش حق شفاعت دارند " از علما از جمله شهداگسانی فکوزدانه شلیفیتته بلوانملن معصومه

(ع) است : امام صادق (ع) می فرماید:

تَدْخُلُ شَفَاعَتِيَا شِيعَتِيَا الْجَنَّةَ يَأْجَمَعُهُم

به شفاعت او (فاطمه معصومه) همه شیعیانم وارد بهشت خواهند شد.

سفینه البحار ، ج 2 ، ص 376.

و در زیارت آن حضرت به " دستور امام معصوم (ع) " گفته می شود که :

اي فاطمه معصومه! براي من نزد خدا درباره بهشت شفاعت كن."

اين خود نشان دهنده شأن و مقام بسيار عظيم آن شفيعه روز جزا است چنانچه در فراز ديگري از زيارت مخصوص آمده است كه:

قَانَ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِّنَ الشُّأْنِ

يعني

:

اين

كه

ما

از تو طلب شفاعت مي نماييم به خاطر اين است كه تو در محضر الهي شأن و منزلت وصف ناپذير داري ، كه بر خاك نشينان اين عالم قابل تصور نيست و تنها خدا و پيامبر و اوصياء طاهرينش بر آن واقفند .

ج (چه رواياتي در شان و منزلت حضرت معصومه سلام الله عليها از طرف معصومين عليهم السلام صادر شده است؟

امام صادق عليه السلام:

1- ان لله حرماً و هو مکه ألا انّ لرسول الله حرماً و هو المدينة ألا وان لاميرالمؤمنين عليه السلام حرماً و هو الكوفة الا و انّ قم الكوفة الصغيرة ألا ان للجنة ثمانية ابواب ثلاثة منها الي قم تقبض فيها امرأة من ولدي اسمها فاطمه بنت موسي عليها السلام و تدخل بشفاعتها شيعتي الجنة با جمعهم

خداوند حرمي دارد كه مکه است پيامبر حرمي دارد و آن مدينه است و حضرت علي حرمي دارد و آن كوفه است و قم كوفه كوچك است كه از 8 درب بهشت سه درب آن به قم باز مي شود - زني از فرزندان من در قم از دنيا مي رود كه اسمش فاطمه دختر موسي است و به شفاعت او همه شيعيان من وارد بهشت مي شوند.

2- ألا انّ حرمي و حرم ولدي بعدي قم

آگاه باشيد كه حرم من و حرم فرزندان بعد از من قم است.

بحار ج 60 صفحه 216

3- من زارها عارفاً بحقّها فله الجنة

كسي كه آل حضرت را زيارت كند در حالي كه آگاه و متوجه شأن و منزلت او باشد به بهشت مي رود.

4- إِنَّ لِلَّهِ حَرَمًا وَهُوَ مَكَّةُ ، وَ لِرَسُولِهِ وَهُوَ الْمَدِينَةُ ، وَ لِامِيرِ الْمُؤْمِنِينَ حَرَمًا وَهُوَ الْكُوفَةُ ، وَ لَنَا حَرَمًا وَهُوَ قُمْ وَ سُدَّقْنُ فِيهَا امْرَأَةً مِنْ وُلْدِي تُسَمَّى فَاطِمَةَ ، مَنْ زَارَهَا وَجَبَتْ الْجَنَّةُ.

«خدا داراي حرمي است که آن مکه است ، و پیامبرش هم حرمي دارد که مدینه است ، و امیرمؤمنین هم حرمي دارد که کوفه است. و ما هم داراي حرمي هستيم که قم است و به زودي بانويي از فرزند من آن جا دفن مي شود که نامش فاطمه است. هرکسي او را زيارت کند بهشت بر او واجب مي شود. (امام صادق (ع) هنگامی این جمله را فرمودند که هنوز مادر امام موسی بن جعفر (ع) به او باردار نشده بود.)

بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار ، ج 48 ، ص: 317 ؛ و نوري الطبرسي ، ميرزا حسين ، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج 11 ، ص 34 ، ح 12 ، مؤسسها آل البيت (ع) لاحياء التراث ، قم. و تاريخ قم ،

5- تقبض فيها امرأة من ولدي اسمها فاطمة بنت موسي و تدخل بشفاعتها شيعةي الجنة باجمعهم.

در شهر قم بانويي از ذريه من دفن مي شود نام او فاطمه است دختر موسی عليه السلام که به شفاعت او دوستان ما همگي وارد بهشت مي شوند.

بحار الانوار ج 60 ص 228

6- ان زيارتها تعدل الجنة.

زيارت او معادل بهشت است.

بحار الانوار ج 102 ص 267 ؛ ترجمه تاريخ قم چاپ ايران سال 1353 ص 215

7- سندفن فيها امرأة منا ولادي سمي فاطمة فمن زارها و جبت له الجنة.

در قم بانويي از اولاد من دفن مي شود که نام او فاطمه است هر کس او را زيارت کند بهشت بر او واجب است.

بحار الانوار ج 60 ص 216 ؛ بحالانوار ج 48 ص 317

تحقيقي پيرامون اين روايت:

1- مستدرک الوسائل - الميرزا النوري ج 1 ص 368 ب 74 ح 12196

الحسن بن محمد بن الحسن القمي في تاريخ قم: روي عدة من أهل الري ، أنهم دخلوا علي أبي عبدالله عليه السلام و قالوا: نحن من أهل الري ، فقال عليه السلام:

مرحبا بإخواننا من أهل قم ، فقالوا : نحن من أهل الري ، فأعد عليه السلام الكلام ، قالوا ذلك مرارا ، وأجابهم بمثل ما أجاب به أولا ، فقال: إن لله حرماً وهو مكة: وإن للرسول (صلي الله عليه وآله و سلم) حرماً وهو المدينة ، وإن لأميرالمؤمنين عليه السلام حرماً وهو الكوفة ، وإن لنا حرماً وهو بلدة قم ، و ستدفن فيها امرأة من أولادي تسمى فاطمة ، فمن زارها وجبت له الجنة. قال الراوي: و كان هذا الكلام منه عليه السلام قبل أن يولد الكاظم عليه السلام.

2.

بحار الأنوار جلد 57 ص 216 ح 41 ، و 99/267 ح 5 ب 1:

وروي (تاريخ قم للحسن بن محمد القمي) عن عدة من أهل الري أنهم دخلوا علي أبي عبد الله عليه السلام و قالو نحن من أهل الري فقال مرحباً بإخواننا من أهل قم ، فقالوا نحن من أهل الري فأعاد الكلام ، قالوا ذلك مراراً و أجابهم بمثل ما أجاب به أولاً فقال إن لله حرماً وهو مكة: و إن للرسول حرماً وهو المدينة ، و إن لأميرالمؤمنين عليه السلام حرماً و الكوفة ، و إن لنا حرماً وهو بلدة قم ، و ستدفن فيها امرأة من أولادي تسمى فاطمة ، فمن زارها و جبت له الجنة. قال الراوي : و كان هذا الكلام منه عليه السلام قبل أن يولد الكاظم عليه السلام.

3- بحار الأنوار جلد 57 ص 228 ح 59 ب 36

أقول و روي القاضي نور الله التستري قدس الله روحه في كتاب مجالس المؤمنين عن الصادق عليه السلام أنه قال إن لله حرماً و هو مكة ألا إن لرسول الله حرماً و هو المدينة أن إن لأميرالمؤمنين حرماً و هو الكوفة ألا و إن قم الكوفة الصغيرة ألا إن للجنة ثمانية أبواب ثلاثة منها إلي قم تقبض فيها امرأة من ولدي اسمها فاطمة بنت موسي و تدخل بشفاعتها شيعتي الجنة بأجمعهم.

التحقيق:

مصدر اصلي نقل اين روايت كتاب تاريخ قم مي باشد كه علامه مجلسي در مورد آن مي فرمايد: و تاريخ بلدة قم كتاب معتبره ، لكن لم متيسر لنا أصل الكتاب و إنما وصل إلينا ترجمته. محدث نوري هم در مورد اين كتاب مي گويد:

إني رايت نسخة من هذا التاريخ بالفارسية في بلدة قم و هو كتاب كبير جيد ، كثير الفرائد في مجلدات من نسخه اي فارسي از اين كتاب را در قم يافتم كتاب بزرگ خوبي است كه گوهرهاي زيادي دارد.

امام كاظم عليه السلام:

فداها أبوها.

در جريان مشاهده پاسخ حضرت معصومه به سؤالات اصحاب فرمودند: **پدر فداي او باد.**

كشف اللثالي صالح بن عرندس طبق نقل كتاب كريمه اهل بيت ص 64 - 63

امام رضا عليه السلام:

1- هرکس نتواند به زیارت من بیاید ، برادرم را در ری یا خواهرم را در قم زیارت کند که ثواب زیارت مرا در می یابد.

- 3 من زارها فله الجنة

سعد بن سعد می گوید: از امام رضا علیه السلام در مورد فاطمه معصومه سلام الهه علیها سوال کردم فرمود: هر کس او را زیارت کند بهشت بهای اوست.

تحقیقی پیرامون این حدیث:

1 -

کامل الزیارات - جعفر بن محمد بن قولویه ص 537 ب 106 ح 1:

حدثني علي بن الحسين بن موسى بن بابويه ، عن علي بن ابراهيم بن هاشم ، عن أبيه ، عن سعد بن سعد ، عن ابي الحسن الرضا عليه السلام ، قال: سألته عن زيارة فاطمة بنت موسى عليه السلام قال: من زارها فله الجنة.

2 -

عيون أخبار الرضا عليه السلام - الشيخ الصدوق - ج 1 ص 299 ب 67 ح 1:

حدثنا أبي و محمد بن موسى بن المتوكل رضي الله عنه ، قال: حدثنا علي بن إبراهيم بن هاشم عن أبيه عن سعد قال: سألت أبي الحسن الرضا عليه السلام عن زيارة فاطمة بنت موسى بن جعفر عليه السلام ، فقال: من زارها فله الجنة.

3-

ثواب الأعمال - الشيخ الصدوق ص 98 باب ثواب من زار قبر فاطمة بنت موسى بن جعفر عليه السلام بقم أبي (ره) قال حدثنا علي بن إبراهيم عن أبيه عن سعد بن سعيد عن أبي الحسن الرضا عليه السلام قال: سألته عن قبر فاطمة بنت موسى بن جعفر عليه السلام فقال: من زارها فله الجنة. 4- وسائل الشيعة - الحر العاملي ج 14 ص 574 ب 94 ح 19850

محمد بن علي بن الحسين في (ثواب الاعمال) و (عيون الاخبار) عن أبيه و محمد بن موسى بن المتوكل ، عن علي بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن سعد بن سعد قال: سألت أبا الحسن الرضا عليه السلام عن زيارة فاطمة بنت موسى بن جعفر عليه السلام بقم فقال من زارها فله الجنة.

جعفر بن محمد بن قولویه في (المزار) عن علي بن الحسين بن موسى ابن بابويه ، عن علي بن إبراهيم مثله.

نتیجه:

این روایت بنا بر اقوا صحیح می باشد بخاطر ابراهیم بن هاشم

امام جواد علیه السلام:

1- من زار قبر عمی بقم فله الجنة

بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار ، ج 48 ، ص: 317 ؛ الوسائل 10 / 452 ثواب الاعمال /
124 البحار 102 / 265 ؛ كامل الزيارات ص 324

تحقیقی پیرامون این حدیث:

1- کامل الزیارات - جعفر ب محمد بن قولویه ص 536 ب 106 ح 2

حدثني ابي و اخي والجماعة ، عن احمد بن ادريس و غيره ، عن العمركي بن علي البوفكي ، عن
ذکره ، عن ابن الرضا عليه السلام ، قال : من زار قبر عمتي بقم فله الجنة.
و عنه البحار 102 : 265

2- وسائل الشيعة - الحر العاملي ج 14 ص 576 ح 19851

و
عن أبيه و أخيه علي مشايخه عن أحمد بن إدريس و غيره ، عن العمركي عن رجل ، عن رضا عليه
السلام قال: من زار قبر عمتي بقم فله الجنة.

نتیجه:

این روایت هر چند مرسل می باشد ولی بنا بر صحت تمام راویان اسانید کتاب کامل الزیارات این
روایت هم صحیح خواهد بود چنانکه بیشتر علما این قاعده را پذیرفته اند.

(د) چه احادیثی از حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها نقل شده است:

1- حدیث غدیر:

حدثني فاطمة و زينب و أم عن كلثوم بنت مويريسول بن الله جعفر اقلبي عليه
اللہ علیہ و سلم يوم غدیر خم ، من كنت مولاه فعلي مولاه
قالت» :
أَسْبِغُكُمْ

از حضرت زهرا سلام الله علیها نقل می کنند که فرمود: آیا فرمایش رسول خدا (ص) را در
روز غدیر خم فراموش کرده اید که فرمود: هر کس من مولای اویم ، علی مولای اوست.

الغدیر ، ج 1 ، ص 196؛ عوالم العلوم ، ج 21 ، ص 353 به نقل از اسنی المطالب ص 94 تا ص 15.

2- حدیث منزلت :

حدثني فاطمة و زينب و أم عن كلثوم فاطمة بنت مويريسول بن الله جعفر اقلبي عليه
اللہ علیہ و سلم يوم غدیر خم ، من كنت مولاه فعلي مولاه
قالت» :
أَسْبِغُكُمْ

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى؟

از حضرت زهرا سلام الله عليها نقل مي کنند که فرمود: آيا فرمايش رسول خدا (ص) را در روز غدیر خم فراموش کرده ايد که فرمود: تو براي من همانند هارون براي موسي هستي.

الغدیر ، ج 1 ، ص 196؛ عوالم العلوم ، ج 21 ، ص 353 به نقل از اسني المطالب ص 94 تا ص 15.

3- حب آل محمد (ص) (روایت فواطم علیهن السلام)

عَنْ قَاطِمَةَ بِنْتِ مَوْسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) ... عَنْ قَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : «أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَيَّ حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ شَهِيدًا.»

فاطمه معصومه (س) ، روايتي نقل مي کند که سلسله سندش به حضرت فاطمه زهرا (س) مي رسد؛ آن حضرت مي فرمايد: حضرت رسول آگاهم باشيد! صهرکس فرموبا»
مخبت شهيد از دنيا رفته است.

آثار الحجه ، محمد را زي ، ص 9 ، به نقل از اللؤلؤة الثمينه ، ص 217 ؛ عوالم ح 3 ج 21 ص 354

4- مقام و منزلت امام علي (ع) و شيعيان آن حضرت :

فاطمه معصومه (ع) از فاطمه زهراء (ع) نقل مي کند که پيامبر خدا (ص) فرمود : " در شب معراج ، داخل بهشت شدم ، آنجا قصري ديدم از درّ ميان خالي ، که داراي دري بود آراسته به درّ و ياقوت و بر آن در پرده اي آويخته بود ؛ من سرم را بلند کردم ، ديدم بر آن نوشته شده است :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ، عَلِيٌّ وَلِيُّ الْقَوْمِ

خدائي جز خدای يکتا نيست ؛ محمد فرستاده خدا است ؛ علي ولي (و رهبر) مردم است .

و بر پرده نوشته بود :

ح ، يَح ، مَنْ يُنَلِّ شِيعَةَ عَلِيٍّ ؟

به به ، کيست مانند شيعه علي (ع) ؟

داخل آن قصر شدم ، در آنجا قصري از عقيق سرخ ميان خالي ديدم که دري داشت از نقره که به زير جد سبز مزين بود و بر آن در نیز پرده اي آويخته بود ، به بالا نگاه کردم ، ديدم بر آن در نوشته شده:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ، عَلِيٌّ وَصِيُّ الْمُصْطَفِيِّ

محمد رسول خداست ، علي جانشين " محمد " مصطفي است.

و بر پرده نوشته شده بود :

بَنِي شِيعَةَ عَلِيٍّ يَطِيبُ الْمَوْلِدِ...

داخل آن قصر شدم ، قصري از زیر جد سبز میان خالي دیدم که بهتر از آن ندیده بودم ؛ این قصر دري داشت از یاقوت سرخ که آراسته به لؤلؤ بود و بر آن در پرده اي آویخته بود ؛ سرم را بلند کردم ، دیدم بر پرده نوشته شده :

شِيعَةُ عَلِيٍّ هُمُ الْفَائِزُونَ

تنها شیعیان علی رستگارند.

گفتم : اي جبرئیل این قصر برای کیست ؟ گفت : برای پسر عمو و جانشین تو علی بن ابی طالب است و همه مردم در روز قیامت عریان و پابرهنه محشور مي شوند مگر شیعیان عليّ.

بحار الأنوار ج 77 عن 76 كتاب الصلاة في الصلاة 108 والاشياخ علی بن ابي طالب ج 1 : 1287989749217

ه) چه کسی نام ایشان را معصومه نهاده است؟

علامه

مرحوم

مجلسي در این مورد مي گوید:

هي المعروفة اليوم بالمعصومة در این ایام به این لقب معروف شده اند

اما بر اساس مطالعات انجام شده هیچ يك از القابي که به ایشان نسبت داده شده است از یکی از ائمه معصومین عليهم السلام نقل نشده است و در کلمات متاخرین لقب «معصومه» برای آن حضرت اشاره نشده است.

اما بدون شك آن حضرت معصوم بوده و استعمال این لقب برای ایشان با توجه به عظمت شأن شان و روایاتی که از ائمه معصومین عليهم السلام بخصوص امام رضا علیه السلام و پدر بزرگوارشان امام

السلام

عليه

کاظم

نقل

شده اشکالي ندارد .

و) چه کسی ایشان را دفن کرد؟

بين آل زبوفات خلفو بشتم معصومه (كنسي الجنان) آن جناب في (مظهر و السلام) در آله و آكن سرگردانند به ...

خاك

بسپارد !؟ سرانجام اتفاق کردند که سیدی پرهیزکار و پیرمردی پارسا که به نام "قادر" معروف بود وارد سرداب شود و آن گوهر پاك را دفن نماید وقتی به نزدیکی پیرمرد رفتند ناگاه از جانب صحرا دو نفر نقابدار پیدا شدند و بر پیکر آن حضرت نماز خواندند سپس داخل سرداب شده و جنازه را دفن کردند ، انگاه بیرون آمده و رفتند و کسی نفهمید که آنها چه کسی بودند.

برخي

احتمال داده اند که آن نفاذاران حضرت رضا و امام جواد علیهما السلام (بوده اند که نشان از شان و مقام بالای آن حضرت می باشد)

بحار الانوار ، ج 60

ز (چه کسانی از ذریه اهل بیت علیهم السلام در حرم حضرت معصومه دفن شده اند؟

طبق نقل مرحوم حسن قمی (385 هـ ق) در تاریخ قم بیست تن از امام زادگان در این حرم به خاک سپرده شدند قبر بانوان از این گروه ، در داخل روضه معصومه (س) و مردها در خارج آن واقع شده است .

اسامی بانوان مدفون در داخل روضه حضرت معصومه به این صورت است :

1- زینب

این بزرگوار را برخی دختر امام جواد (ع) دانسته اند. او بعد از وفات حضرت معصومه (س) به قم آمد و گنبدی بر مزارش ساخت. از احوالات و زندگی دختر بزرگوار امام جواد اطلاعی چندان در دست نیست. علامه حسن بن مطهر حلی در «المستجد» و علامه طبرسی در «تاج الموالید» موقع شمردن دختران امام جواد (ع) نامی از وی بجا می گذارند. **تاریخ قم** کتاب در باره قم می باشد به ورود ، ساختن وی اشاره نموده است .

2- ام محمد

در تاریخ قم از وی به عنوان دختر امام جواد نام برده شده است مرحوم سید محسن امین در کتاب شریف اعیان الشیعه ، در ترجمه اسحاق بن جعفر بن محمد (ع) ، حکایتی از وی نقل کرده که کمال فضل و دانش او را نمایان می سازد بنا بر نقل حسن قمی وی در حرم مطهر فاطمه معصومه (س) دفن شده است .

3- میمونه

این بانوی محترمه دختر امام کاظم (ع) است. در کتاب المجدی ، ارشاد مفید ، و المستجد علامه حلی نامش را در میان دختران امام کاظم (ع) ثبت کرده اند. ولی حسن قمی از میمونه و دو خواهر دیگرش (زینب و ام محمد) به عنوان دختران امام جواد (ع) نام برده است. و از آنجایی که چنین نامهایی در میان دختران امام جواد وجود ندارد سخن وی تضعیف می شود.

4- میمونه

او ، دختر موسی المبرقع بن علی بن موسی بن جعفر است ، او از زنان عفیف و پرهیزکار بود. از اموال برادرش محمد ، نیمی به ارث به او رسید و بنا بر وصیتش بعد از وفات در بیرون بقعه حضرت معصومه (س) دفن شد. و بر مزارش گنبدی مانند گنبد اول ساختند. بقعه متعلق به قبر وی در طرف شرق رودخانه و متصل به گنبد حضرت معصومه (س) است .

حادثه ای که در سالهای نه چندان دور اتفاق افتاد وجود قبر وی در حرم مطهر را مسلم ساخت از مرحوم آیت الله حاج آقا حسین مجتهد (جد پدری حرم پناهی ها و جد مادری اشرافیها که آرامگاهش به صورت مرتفع در صحن نو مقابل قبر مرحوم آیت الله شهید شیخ فضل الله نوری بوده است) چنین نقل می شود که هنگام فرش کردن حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (س) با سنگهای مرمر ناگاه روزه ای به سرداب (در

قسمت پایین ضریح حضرت (پیدا شد؛ دو بانوی صالحه داخل شده متوجه شدند که قبر مطهر حضرت معصومه (س) آنجا نیست ، بلکه آن سرداب در پایین حرم مطهر واقع شده ، در آن محوطه سه پیکر مطهر و تازه دیدند که گویي همان روز روح از بدنشان خارج شده بود. چنین احتمال داده می شود که یکی از آنان میمونه و دو نفر دیگر که سیاه چهره بوده اند دو تن از کنیزان وی باشند .

5- ام اسحاق

او از بانوان ممتاز شیعه شمرده می شود ، ام اسحاق نزد محمد بن موسی بن محمد بن علی بن موسی الرضا (ع) به خدمت اشتغال داشت. محمد بن موسی از نخستین کسانی است که از کوفه به جوار حضرت معصومه (س) مهاجرت کرد. او که از سادات رضوی بود در سال 256 ق در قم ساکن شد و در سال 296 نیز وفات یافت. در فضیلت و عظمت ام اسحاق همین بس که بعد از وفات در کنار حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد. تاریخ قم (حسن قمی) آرامگاه او را متصل به قبر ام حبیب و در کنار قبر حضرت فاطمه معصومه (س) می داند .

6- ام حبیب

وی را مادر ام کلثوم ، دختر محمد ، دانسته اند. او خدمتگزار ابوعلی محمد اعرج بن احمد بن موسی بود. و بعد از وفات میمونه چشم از جهان فرو بست. محل دفن ام حبیب را بقعه حضرت معصومه (س) نگاشته اند .

7- ام قاسم

او دختر علی کوکبی است و بعد از میمونه و ام حبیب وفات یافت. محل دفن وی بقعه دوم در حرم مطهر حضرت معصومه (س) می باشد .

8- ام احمد

دختر موسی مبرقع است که بعد از وفات در جوار حرم حضرت معصومه (س) مدفون شد. برخی معتقد هستند وی همان ام محمد است.

9- بریهه

دختر موسی بن امام جواد (ع) .

طبق نوشته مؤلف تاریخ قم ، قبه اول بر فراز قبر مطهره حضرت معصومه (ع) و قبور ام محمد و ام اسحاق قرار داشت و قبه دوم بر فراز قبر ام حبیب ، ام قاسم و میمونخواهر حضرت معصومه (ع) قرار گرفته بود.

اما نظر مرحوم علامه نسابه عباس فیض در کتاب گنجینه آثار قمخلاف این قول است وی قائل است که در قبه اول 1- فاطمه معصومه (ع) . 2- میمونه خواهر حضرت معصومه (ع) . 3- ام محمد بنت موسی بن امام جواد (ع) . 4- ام اسحق جاریه محمد بن موسی المبرقع بن امام جواد (ع) .

اما اینکه مرحوم عباس فیض در این قبه ، میمونه دختر امام موسی کاظم (ع) و خواهر امام رضا (ع) را مدفونه می داند نظر به فرمایش مرحوم شیخ عباس قمی در کتاب "منتهی الآمالو همچنین نقل از کتاب انوار المششعین و او هم از صاحب کتاب بدایع الانوار نقل می کند که او هم از کتاب "انساب مجدی" که یکی از کتابهای

معتبر در علم انساب است ، مي نويسد که ميمونه دختر حضرت امام موسي کاظم (ع) و خواهر حضرت فاطمه معصومه (ع) همراه و همسفر خواهر خود بوده و یکجا بقم آمده اند.

منتهي الآمال جلد دوم صفحه 432.

گنجينه آثار قم جلد اول صفحه 393 انجم فروزان صفحه 62.

همچنين مرحوم علامه فيض اضافه مي نمايد که محتمل است ، ام حبيب بنت احمد بن موسي بن امام جواد (ع) در جوار فاطمه معصومه (ع) مدفون باشد چنانچه در انوار المشعثين هم مدفون او را يا در مقبره بابلان و يا در مشهد محمد بن موسي المبرقع دانسته است چنانکه ما در اول اين سطور به نقل از تاريخ قم نوشته ايم که ام حبيب در قبه دوم مدفون بوده است.

قبه دوم 1- ميمونه بنت موسي بن امام جواد (ع) . 2- ام حبيب جاريه محمد ابومحمد الاعرج بن احمد بن موسي بن امام جواد (ع) . 3- ام قاسم دختر علي کوكبي . 4- زينب بنت امام جواد (ع) .

قبه سوم 1- بريه دختر موسي بن امام جواد (ع) . 2- ام حبيب دختر احمد بن موسي بن امام جواد (ع) . 3- ميمونه بنت .

سادات و امامزادگان ديگري تا سال تاليف تاريخ قم "378 هـ . ق" در مقبره بابلان دفن شده اند که نام و نسبشان در آن تاريخ ثبت و ضبط شده است ما هم اسامي آن سادات جليل را ذکر مي نمايم که اسامي آن امامزادگان عبارتند از:

1 - سيد ابوالحسن حسين بن الحسين بن جعفر بن محمد بن اسماعيل بن امام جعفر الصادق (ع) .

2 - حمزه بن احمد الرخ بن محمد بن اسماعيل بن محمد بن عبدالله الباهر بن امام زين العابدين (ع) .

3 - **فرزندش ابوجعفر محمد بن حمزه.** **قبر**

4 - **فرزند ديگرش ابوالقاسم علي بن محمد بن حمزه.** **قبر**

5 - **بن حمزه برادر محمد بن حمزه.** **علي**

6- ابوعلي احمد الخطيب الشجري ابن علي بن محمد بن عمر الشجري ابن علي بن عمر الاشرف ابن امام زين العابدين (ع) .

پسر او ابو جعفر محمد بن احمد الخطیب.

8- قبر پسر دیگرش ابومحمد حسن بن احمد الخطیب.

فرزند ابومحمد حسن ، بنام ابوعلی احمد بن حسن.

این سادات جلیل که اسامیشان ذکرگردید در اطراف روضه فاطمه معصومه (ع) بخاک سپرده شدند و دارای چندین قبه جداگانه بوده اند که جزء بیوتات آستانه مبارکه در آمده و هیچ اثری از قبور آن بزرگان نمایان نمی باشد.

و اما دو کنیز سیاه که در آن بقعه شریفه مدفونند عبارتند از:

1- ام اسحاق:

کنیز محمد بن موسی مبرقع. (محمد پسر مبرقع به سال 296 هـ. ق در قم وفات کرده قبر شریفش در خیابان آذر زیارتگاه خاص و عام است و فرزندش از او بجا نمانده است.

ریحانه الادب جلد 8 صفحه 287. عمده الطالب صفحه 201. جدی فروزان صفحه 64.

2- ام حبیب:

کنیز ابوعلی محمد بن احمد. (ابوعلی از تبار امام هشتم و از سادات جلیل القدر است ، که روز یکشنبه سوم ربیع الاول 315 هـ. ق در قم درگذشته و درکنار محمد بن موسی مبرقع دفن شده است.

تاریخ قم صفحه 218.

صاحب تاریخ قم تصریح نموده این دو کنیز در حرم مطهر حضرت معصومه (ع) و در بقعه مجاور و ملاصق بقعه آنحضرت دفن شده اند. و درعظمت این سه بانوی بزرگوار همین بس که پس از 11 قرن بدن مبارکشانشان هیچ تغییر نکرده است.

تاریخ قم صفحه 214.

